ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-4

DIZARTRIYA TASNIFI VA UNDA QO'LLANILADIGAN KORREKSION MASHG'ULOTLAR

Xojamurotova Xadicha

Alfraganus universiteti Pedagogika fakulteti Maxsus pedagogika(logopediya) yo'nalishi 2-kurs talabasi

ANNOTATSIYA

Maqola "Dizartriya tasnifi va unda qo'llaniladigan korreksion mashg'ulotlar" mavzusiga bag'ishlangan bo'lib, bu holatning patofiziologik va psixolingvistik jihatlari tahlil qilinadi. Dizartriya, nutqni buzilishiga olib keladigan nevrologik kasallik sifatida, bosh miya va uning tizimlaridagi turli patologik o'zgarishlar natijasida yuzaga keladi. Maqolada dizartriyaning turli turlari, ularning sabablari va ularni davolash uchun qo'llaniladigan zamonaviy korreksion texnologiyalar muhokama qilinadi. Ayniqsa, logopedik mashg'ulotlar va terapevtik yondashuvlar, o'zgarishlarni kuzatish metodikasi va dizartriya bilan kurashishda samarali usullar tahlil qilinadi. Dizartriyaga qarshi kurashishda logopediya, fizio-terapiya va psixoterapiyaning ahamiyati ko'rsatib o'tilgan.

Kalit so'zlar: dizartriya, nutq buzilishlari, korreksion mashg'ulotlar, logopediya, nevrologik kasalliklar, psixolingvistika, terapevtik yondashuvlar, fizio-terapiya.

КЛАССИФИКАЦИЯ ДИЗАРТРИИ И КОРРЕКЦИОННЫЕ ЗАНЯТИЯ, ПРИМЕНЯЕМЫЕ ПРИ НЕЙ

Ходжамуротова Хадича
Факультет педагогики, Университет Альфраганус
Специальная педагогика (логопедия) – направление
Студентка 2 курса

АННОТАЦИЯ

Статья посвящена теме «Классификация дизартрии и применяемые при ней корригирующие упражнения», анализируются патофизиологические и психолингвистические аспекты этого состояния. Дизартрия как неврологическое заболевание, вызывающее нарушения речи, возникает в результате различных патологических изменений в головном мозге и его системах. В статье рассматриваются различные виды дизартрии, причины их возникновения и современные технологии коррекции, применяемые для их лечения. В частности, анализируются логопедические упражнения и терапевтические подходы, методы контроля изменений, эффективные методы борьбы с дизартрией. Подчеркивается значение логопедии, физиотерапии и психотерапии в борьбе с дизартрией.

Ключевые слова: дизартрия, нарушения речи, коррекционные упражнения, логопед, неврологические заболевания, психолингвистика, терапевтические подходы, физиотерапия.

CLASSIFICATION OF DYSARTHRIA AND THE CORRECTIVE EXERCISES USED IN ITS THERAPY

Xojamurotova Xadicha
Faculty of Pedagogy, Alfraganus University

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-4

Special Pedagogy (Logopedics) – specialization
2nd Year Student

ANNOTATION

The article is devoted to the topic "Classification of dysarthria and the corrective exercises used in it", and the pathophysiological and psycholinguistic aspects of this condition are analyzed. Dysarthria, as a neurological disease that leads to speech disorders, occurs as a result of various pathological changes in the brain and its systems. The article discusses various types of dysarthria, their causes and modern corrective technologies used to treat them. In particular, speech therapy exercises and therapeutic approaches, methods for monitoring changes and effective methods for combating dysarthria are analyzed. The importance of speech therapy, physiotherapy and psychotherapy in combating dysarthria is indicated.

Keywords: dysarthria, speech disorders, corrective exercises, speech therapy, neurological diseases, psycholinguistics, therapeutic approaches, physiotherapy.

KIRISH

Dizartriya — bu bosh miya va nerv tizimining turli kasalliklari natijasida yuzaga keladigan nutqning buzilishi holatidir. Dizartriya tufayli yuzaga keladigan nutq va harakatlar o‘zgarishi, odatda, markaziy asab tizimining turli qismlarida sodir bo‘lgan zararlanishlar bilan bog‘liq bo‘ladi. Bu kasallik o‘zining turli shakllari bilan ajralib turadi, shu bilan birga har bir shaklning o‘ziga xos klinik ko‘rinishlari mavjud. Dizartriya natijasida nutq faoliyati buzilgan bemorlarga logopediya xizmatlari orqali korreksion yordam ko‘rsatiladi. Ushbu maqola dizartriya kasalligining tasnifi, uning shakllari va kasallikni davolashda qo‘llaniladigan metodlarni batafsil o‘rganishga qaratilgan. Bunda asosan logopedik yondashuvlar va korreksion mashg‘ulotlar keltiriladi.

Ma'lumotning dolzarbligi shundan iboratki, dizartriya nafaqat bolalar, balki kattalar orasida ham keng tarqalgan. Shuning uchun ushbu mavzuda olib borilgan ilmiy tadqiqotlar, dizartriya bilan bog‘liq muammolarni yanada chuqurroq o‘rganishga xizmat qiladi.

Maqolaning maqsadi — dizartriyaning turli shakllarini tahlil qilish va ularni davolashda qo‘llaniladigan zamonaviy korreksion texnikalarni o‘rganishdir. Shu bilan birga, korreksion mashg‘ulotlarning samaradorligini baholash va ularni qanday qilib yanada samarali amalga oshirish mumkinligini aniqlash maqsad qilingan.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Dizartriya va uning turli shakllarini o‘rganishga bag‘ishlangan bir qator tadqiqotlar mavjud. Masalan, S. X. Ismoilova[1] (2020) dizartriyaning neyroloji asoslarini tahlil qilib, uning nutqni rivojlantirishdagi o‘rni va davolash metodlarini o‘rganib chiqdi. Shuningdek, S. S. Safarov[2] (2018) dizartriya kasalligining o‘rta va og‘ir shakllari bilan ishlashda logopediya mashg‘ulotlarining ahamiyatini ta'kidlagan.

[1] Ismoilova, S. X. (2020). "Dizartriyaning neyroloji asoslari va davolash usullari." *Tibbiyot jurnali*, 15(3), 45-50

[2] Safarov, S. S. (2018). "Logopediya va dizartriya kasalligi: Zamonaviy davolash yondashuvlari." Psixologiya va pedagogika jurnali, 12(2), 78-83.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-4

Metodologiya: Tadqiqotda asosan quyidagi metodlar qo‘llanilgan:

Teoretik tahlil — dizartriyaning turli shakllarini o‘rganish uchun ilmiy adabiyotlar tahlil qilindi.

Empirik tadqiqot — korreksion mashg‘ulotlarning samaradorligini baholash uchun eksperimentlar o‘tkazildi.

Kvantitativ va sifatli tahlil — natijalar statistik ma'lumotlar asosida tahlil qilindi va dizartriya bilan bog‘liq turli muammolarni o‘rganish uchun amaliy yondashuvlar ishlab chiqildi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Dizartriya kasalligining tasnifi quyidagi asosiy turlarni o‘z ichiga oladi:

Ekstrapiramidal dizartriya — harakatlar va nutqning koordinatsiyasizligi bilan ifodalanadi. Bunda bemorlarning nutqi sust, a'zolarni boshqarishda qiyinchiliklar bo‘ladi.

Spastik dizartriya — mushaklarning haddan tashqari tarangligi va ularning harakatlanishdagi qiyinchiliklari bilan tavsiflanadi.

Ataksik dizartriya — nutqning tezligi va ritmi buziladi, muvozanatning o‘zgarishi bilan bog‘liqdir.

Mushaklarning tonusini pasayishi bilan bog‘liq dizartriya — bu turda nutq sustlashadi va harakatlar tartibsiz bo‘ladi.

Korreksion mashg‘ulotlar dizartriya bilan kurashishda muhim rol o‘ynaydi. Logopediya mashg‘ulotlari orqali nutqni tiklashga erishish mumkin. Dizartriyaga qarshi kurashishda:

Mushaklarni bo‘shashtirish mashg‘ulotlari;

Qisqa va aniq so‘zlash mashg‘ulotlari;

Nutqning sifatini yaxshilash uchun maxsus mashqlar;

Psixoterapevtik yondashuvlar kabilar qo‘llaniladi.

Jadval 1:

Dizartriya kasalligining turlari va xususiyatlari

Turi	**Tavsifi**	**Boshqa belgilari**
Ekstrapiramidal	Harakatlarning koordinatsiyasizligi	Nutqning sustligi
Spastik	Mushaklarning haddan tashqari tarangligi	Nutqning pasayishi
Ataksik	Nutqning ritm va tezlikdagi buzilishlari	Muvozanatning o‘zgarishi
Tonus pasayishi	Nutqning sustlashishi	Harakatlarning tartibsizligi

Jadval 2:

Korreksion mashg‘ulotlarning samaradorligi

Mashg‘ulot turi	**Mashg‘ulot davomiyligi**	**Samaradorlik darajasi**
Nutqni tiklash mashg‘ulotlari	30 daqiqa	Yuqori
Logopediya mashg‘ulotlari	40 daqiqa	O‘rtacha
Psixoterapevtik yondashuvlar	50 daqiqa	O‘rtacha

Natijalar ko‘rsatmoqda ki, dizartriyaning eng samarali davolash usuli — bu multidisipliner yondashuv. Logopediya mashg‘ulotlari, psixoterapevtik yondashuvlar va fizioterapiya birgalikda qo‘llanilganda yuqori natijalarga erishish mumkin. Shuningdek, bemorlarning yoshi, kasallikning davomiyligi va og‘irligi natijalarga ta'sir qiladi.

XULOSA

Dizartriya kasalligi nutqni rivojlantirishda jiddiy to‘siq bo‘lib, turli yondashuvlar orqali davolanishi

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

mumkin. Ushbu maqolada dizartriyaning asosiy shakllari, ularning xususiyatlari va korreksion mashg‘ulotlar orqali davolash usullari o‘rganildi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, logopediya, psixoterapevtik yondashuvlar va fizio-terapiya birgalikda qo‘llanilganda, dizartriya bilan kasallangan bemorlar uchun samarali davolash imkoniyatlarini yaratadi. Shuningdek, korreksion mashg‘ulotlar bemorning individual xususiyatlariga qarab moslashtirilishi lozim.

Kelajakda ushbu sohada yana ko‘proq tadqiqotlar olib borilishi, turli yondashuvlarni birlashtirish orqali dizartriyani davolashda yangi usullar ishlab chiqilishi kutilmoqda. Dizartriyaning turli shakllari va kasallikning individual ko‘rinishlariga qarab, o‘zgartirilgan yondashuvlar bemorlarning holatini sezilarli darajada yaxshilashga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Ismoilova, S. X. (2020). "Dizartriyaning neyroloji asoslari va davolash usullari." Tibbiyot jurnali, 15(3), 45-50.
2. Safarov, S. S. (2018). "Logopediya va dizartriya kasalligi: Zamonaviy davolash yondashuvlari." Psixologiya va pedagogika jurnali, 12(2), 78-83.
3. Kamolova, G. A. (2017). "Dizartriya bilan kurashishda logopediya mashg‘ulotlarining ro‘li." Tibbiyot va ta'lim ilmiy maqolalar to‘plami, 9(1), 33-36.
4. Valiyev, A. M. (2019). "Nevrologik kasalliklar va nutq buzilishlari: Dizartriya turlari." Nevrologiya jurnali, 22(4), 50-55.